

การจัดการเรียนรู้ โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ของกลุ่มพุทธินิยม

สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาการสอนพระพุทธศาสนา

และสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

Learning management by applying the cognitive theory
of learning for students in the Buddhist teaching program
and the social studies teaching program

แก่นเพชร แฝงสีพล¹, พระณัฐวุฒิ พันทะลี²,

ประเสริฐ ชมพรมมา³, และ วิญญู เถาถาวงษ์⁴

Kaenpetch Phaengsipol¹, PhraNatthawut Phanthali²,

Prasert Chompomma³, and Winyoo Thaothawong⁴

¹⁻³มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

⁴นักวิจัยและนักวิชาการอิสระ

¹⁻³Mahamakut Buddhist University, Isan Campus, Thailand

⁴Independent researchers and academics, Thailand

Corresponding Author E-mail: kaenpetch.pha@mbu.ac.th

Received 08/04/2025 | Revised 09/05/2025 | Accepted 09/05/2025

บทความวิชาการ (Academic Article)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้ โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ของกลุ่มพุทธินิยม สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาการสอนพระพุทธศาสนา และสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ผลการศึกษา พบว่า การจัดการเรียนรู้ โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ของกลุ่มพุทธินิยม สำหรับนักศึกษาครู เป็นกระบวนการการจัดประสบการณ์ ในชั้นเรียน โดยใช้กิจกรรมการเรียนการสอน ในรูปแบบการสอนโดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ของกลุ่มพุทธินิยม เพื่อการพัฒนาผู้เรียน ที่เน้นกระบวนการทางปัญญาหรือความรู้ความเข้าใจ การเรียนรู้จากพฤติกรรมที่เกิดจากกระบวนการตอบสนองต่อสิ่งเร้า นำไปสู่กระบวนการทางความคิด ที่เกิดจากการสะสมข้อมูล การสร้างความหมาย และความสัมพันธ์ของข้อมูล และการดึงข้อมูลออกมาใช้ในการกระทำ และการแก้ปัญหาต่างๆ อย่างเป็นระบบ ของเนื้อหาในรายวิชาที่เรียน เพื่อเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : การจัดการเรียนรู้, การประยุกต์, พุทธินิยม, การสอนพระพุทธศาสนา,
การสอนสังคมศึกษา

Abstract

This academic article aims to study the learning management by applying the cognitive theory of learning for students in the Buddhist Teaching Program and the Social Studies Teaching Program of Mahamakut Buddhist University, Isan Campus. The results of the study found that the learning management by applying the cognitive theory of learning for student teachers is a process of organizing classroom experiences using teaching and learning activities in the form of teaching by applying the cognitive theory of learning for learners' development that emphasizes the intellectual process or knowledge and understanding, learning from behavior resulting from the process of responding to stimuli, leading to the thought process resulting from data collection, meaning creation and relationship of data, and retrieving data for use in action and solving various problems systematically of the content of the subjects being studied in order to create effective learning.

Keywords: Learning management, Application, Buddhism, Buddhist teaching, Social studies teaching

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายการจัดการศึกษาไว้ในมาตรา 6 ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ อย่างมีความสุข” และในมาตราที่ 24 ได้กำหนดไว้ว่า “การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดการเรียนการสอนให้ผสมผสานสาระความรู้ต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน โดยเฉพาะการปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา” และ ดังพระบรมราโชวาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร แก่นิสิตและนักศึกษาวิทยาลัยวิชาการศึกษา เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2505 ว่า การศึกษาเป็นเรื่องใหญ่ และสำคัญยิ่งของมนุษย์คนเราเมื่อเกิดมาก็ได้รับการสั่งสอนจากบิดามารดาอันเป็นความรู้เบื้องต้น เมื่อเจริญเติบโตขึ้นก็เป็นหน้าที่ของครู และอาจารย์สั่งสอนให้ได้รับความรู้สูง และอบรมจิตใจให้ถึง พร้อมด้วยคุณธรรมเพื่อจะได้เป็นพลเมืองดีของชาติสืบไป งานของครูจึงเป็นงานที่สำคัญยิ่ง ท่านทั้งหลายซึ่งจะออกไปทำหน้าที่ครูจะต้องยึดมั่นอยู่ในหลักศีลธรรม และพยายามถ่ายทอดวิชา ความรู้แก่เด็กให้ดีที่สุดที่จะทำได้นอกจากนี้ จงวางตนให้สมกับที่เป็นครูให้นักเรียนมีความเคารพ นับถือและเป็นที่เลื่อมใสไว้วางใจของผู้ปกครองนักเรียนด้วย (เชษฐาวัลย์ ปลงใจ, 2561)

มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันการศึกษาขั้นสูงที่มีพันธกิจหลัก คือ งานสอน เพื่อถ่ายทอดความรู้ งานวิจัย งานบริการวิชาการแก่สังคม และงานถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิดความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม รวมทั้งเข้าใจตนเอง และปรับตัวเข้ากับผู้อื่น อยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่า เป็นการต่อยอดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้น องค์ประกอบที่สำคัญในการจัดการศึกษา ได้แก่ หลักสูตร ผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตรเป็นแนวทางในการ

จัดการศึกษา ที่ให้ความรู้และทักษะทางวิชาชีพ สามารถถ่ายทอดมรดกวัฒนธรรมปลูกฝังเจตคติ ค่านิยม และเสริมสร้างความเจริญให้แก่ผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543)

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู อาจารย์ ซึ่งครูในฐานะผู้ทำหน้าที่ผู้จัดการหรือผู้กำกับ การเรียนรู้ ต้องมีความรู้ความเข้าใจในการที่จะจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพและความ ต้องการของผู้เรียน จะต้องเอาชีวิตจริงของผู้เรียนเป็นตัวตั้ง และมีความเชื่อว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ ได้ตามศักยภาพของแต่ละบุคคลฉะนั้นในการเรียนรู้ที่แท้จริงจะต้องเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ และ กระบวนการเรียนรู้จะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้เสนอในสิ่งที่อยากรู้ ไม่ใช่ครูอยากสอน เลือกรูปแบบ การเรียนรู้ที่หลากหลายครูไม่ควรกำหนดรูปแบบวิธีการเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ให้นักเรียน แต่ควรคอย ส่งเสริม สนับสนุนกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น มีความอยากรู้ใคร่รู้แสวงหาแหล่งเรียนรู้อยู่ ตลอดเวลาแล้วเราจะพบว่าบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่ผู้เรียนรู้ได้มีโอกาสเลือกและมีส่วนร่วมตลอดทุก ขั้นตอน เป็นบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ ผู้เรียนมีความสุขกับสิ่งที่ค้นพบสู่องค์ความรู้ได้ด้วย ตนเอง เป็นความรู้ที่มีความหมายและถาวร (ประเวศ วะสี, 2543)

ทฤษฎีการเรียนรู้ (Learning Theory) เป็นข้อความรู้ที่พรรณนา อธิบาย ทำนายปรากฏการณ์ ต่างๆ เกี่ยวกับการเรียนรู้ ซึ่งได้รับการพิสูจน์ทดสอบ ตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และได้รับการ ยอมรับว่าเชื่อถือได้ และสามารถนำไปนิรนัยเป็นหลักหรือกฎการเรียนรู้ย่อยๆ หรือนำไปใช้เป็นหลักในการ จัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้ทฤษฎีโดยทั่วไปมักประกอบด้วยหลักการย่อยๆ หลายหลักการ (ทิศ ณา แคมมณี, 2559) ซึ่งรายงานผลการวิจัยของ ชูติวรรณ บุญอาชาทอง และ ฐริพจน์ แก้วย่อง (2560) ได้ ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์เปรียบเทียบการนำความรู้เกี่ยวกับ พุทธนิยามหรือพุทธปัญญามาใช้ในชั้นเรียน พบว่า การนำศาสตร์ทางพุทธปัญญาหรือพุทธนิยามมาใช้ในการเรียนการสอนไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใดๆ ส่งผล ให้ผู้เรียนมีผลการเรียนดีขึ้น ตลอดจนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการสอน อย่างไรก็ตาม การจัดรูปแบบการ เรียนการสอนโดยการสร้างสิ่งแวดล้อมการสอนและการใช้สื่อ มีผลดีมีเดียที่กระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดและนำ ประสบการณ์มาวิเคราะห์หาคำตอบจาก โจทย์ของบทเรียนมีความเหมาะสมสำหรับการเรียนการสอนใน ระดับอุดมศึกษา เนื่องจากผู้เรียนมีวิสัยทัศน์ที่เหมาะสมกว่าการใช้รูปแบบการสอนอื่นๆ และงานวิจัยของ พันธุ์ทิพา คนฉลาด และคณะ (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการเรียนรู้แบบพุทธปัญญาร่วมกับการ พัฒนาทักษะ การสอนคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลยโสธร ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและ หลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีความพึงพอใจของครูที่มีต่อรูปแบบ กิจกรรม การเรียนสอนโดยใช้พุทธปัญญาร่วมกับการพัฒนาทักษะการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในภาพรวม มี ความพึงพอใจในระดับมากที่สุด และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบกิจกรรมการ เรียนสอนโดย ใช้พุทธปัญญาร่วมกับการพัฒนาทักษะการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในภาพรวมมีความพึงพอใจ ใน ระดับมาก

ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอน เกี่ยวกับ “การจัดการ เรียนรู้ โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ของกลุ่มพุทธนิยาม สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาการสอน พระพุทธศาสนา และสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต อีสาน” เพื่อนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมดังกล่าว ซึ่งสามารถส่งทักษะความเป็นครูสอนพระพุทธศาสนา และ ครูสอนสังคมศึกษา อันจะนำไปสู่การแก้ปัญหาเยาวชน การแก้ปัญหาสังคม เนื่องมาจากการพัฒนา

กิจกรรมการสอนดังกล่าว ส่งผลกับการผลิตบัณฑิตที่จะไปเป็นครูที่มีคุณภาพ ดังนั้นแนวทางในการพัฒนาสามารถพัฒนาบุคคลให้มีคุณภาพ ส่งผลต่อการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนต่อไป

ความหมายเกี่ยวกับการสอน และการจัดการเรียนรู้

สุมาลี จันทรชะลอ (2542) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ (Learning) เป็นการดำเนินการหรือการจัดประสบการณ์ โดยใช้กิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด การเรียนการสอนจะมีประสิทธิภาพผู้สอนจะต้องจัดทำแผนการสอนเป็นอย่างดี และดำเนินการสอนตามแผนการสอนที่เตรียมไว้

สุนน อมรวิวัฒน์ (2543) ได้อธิบายการสอนไว้ว่า การสอน หมายถึง สถานการณ์อย่างหนึ่งที่มีสิ่งต่อไปนี้จะเกิดขึ้น ได้แก่ 1) มีความสัมพันธ์ และปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้นระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน นักเรียนกับสิ่งแวดล้อม และครูกับนักเรียน และสิ่งแวดล้อม 2) ความสัมพันธ์ และปฏิสัมพันธ์นั้นก่อให้เกิดการเรียนรู้ และประสบการณ์ใหม่ 3) ผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์ใหม่นั้นไปใช้ได้ และความหมายของการเรียนการสอน

ทิตินา แคมมณี (2559) ได้อธิบายไว้ว่า “การเรียนการสอน”(Instruction) หมายถึง การสอน โดยคำนึงถึงการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยความหมายของการสอนเปลี่ยนแปลงไปจากการถ่ายทอดความรู้ มาเป็นการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งต้องอาศัยวิธีการหลากหลายจากความหมายของ “การเรียนการสอน” ดังกล่าว อาจกล่าวได้ว่า การเรียนการสอน คือ การจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน การเรียนการสอน คือ การช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ การเรียนการสอน คือ การจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการเรียน

วิญญู เถาถางษ์ (2568) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ หมายถึง การดำเนินการของครู และอาจารย์ในสถานศึกษา โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบการสอนในวิธีต่าง ๆ เช่น การจัดการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการ การจัดการเรียนรู้แบบ BBL การจัดการเรียนรู้แบบ STAD ฯลฯ ซึ่งเป็นรูปแบบการสอนหรือรูปแบบของการจัดการเรียนรู้ ที่ครู และอาจารย์ในสถานศึกษา ควรนำมาใช้ในการสอนที่สอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียนในแต่ละด้าน ให้ครอบคลุมทุกด้าน ทั้งด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะ การนำไปใช้ เจตคติ และจริยธรรม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ (กระบวนการที่บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างค่อนข้างถาวร อันเนื่องมาจากประสบการณ์หรือการฝึกหัด) และบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ในรายวิชานั้น ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ (Learning) หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู อาจารย์ ในสถานศึกษา หมายรวมถึงการบริหารจัดการเรียนในชั้นเรียนด้วย เป็นการดำเนินการหรือการจัดประสบการณ์ โดยใช้กิจกรรมการเรียนการสอน ในรูปแบบต่าง ๆ ที่ผู้สอนได้จัดเตรียมไว้แล้ว ที่สอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะในการนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต และด้านจริยธรรม เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยรวมแล้วเป็นการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบของการเรียนการสอน

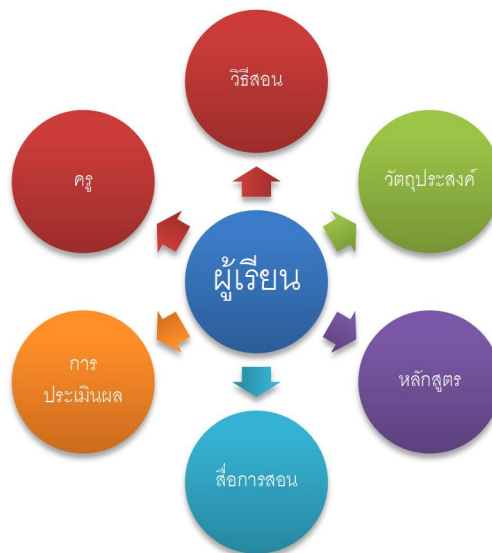
การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยองค์ประกอบหลายด้าน การส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประสบผลสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น องค์ประกอบของการสอน

เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ มีนักการศึกษาได้แสดงทรรศนะเกี่ยวกับองค์ประกอบของการสอนไว้ดังนี้

ลำพอง บุญช่วย (2540) กล่าวถึงองค์ประกอบของการเรียนการสอนไว้ 7 ประการ พร้อมทั้งแสดงแผนภูมิประกอบไว้ดังนี้

1. ครูผู้สอน
2. ผู้เรียน
3. หลักสูตร
4. วิธีสอน
5. วัตถุประสงค์ของการสอน
6. สื่อการสอน
7. การประเมินผล

ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้จะสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน ดังแสดงในภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของการเรียนการสอน

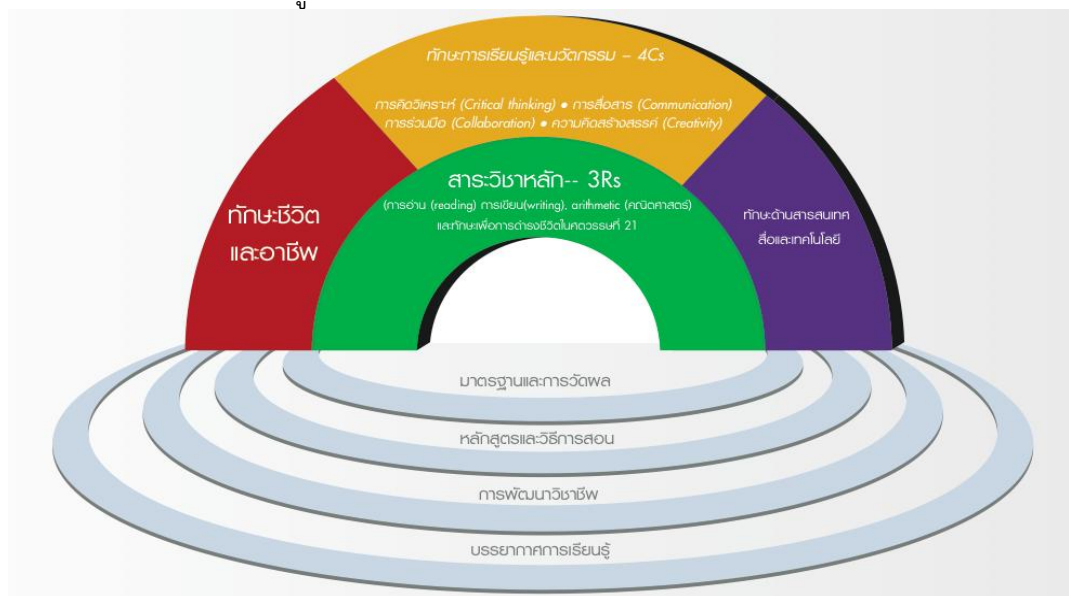
การจัดการเรียนรู้แบบใหม่

วิจารณ์ พานิช (2556) ได้กล่าวว่า “บทบาทครูกับการเรียนรู้แบบใหม่” คือการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การเรียนรู้สมัยใหม่ต้องปรับจากเดิม เดิมเราจะเน้นการเรียนรู้จากชุดความรู้ที่ชัดเจน พิสูจน์ได้เป็นหลัก ปัจจุบันนี้จะไม่ใช่ การเรียนรู้จะต้องเลยจากชุดความรู้ชุดนั้นไปสู่อีกชุดหนึ่ง ก็คือความรู้ที่ไม่ชัดเจน อาจจะไม่ค่อยแม่นยำและมีความคลุมเครือเยอะต้องไปตรงนั้นให้ได้ การศึกษาไม่ว่าประเทศใดต้องก้าวจากที่เรียกว่าสิ่งที่เป็นทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ ความรู้ที่อยู่ในการปฏิบัตินั้นเป็นความรู้ที่ไม่ชัดเจนแต่ปฏิบัติได้ ทำแล้วได้ผลหรือบางที่ไม่ได้ผล แต่เกิดการเรียนรู้ ตรงนี้คือจุดที่สำคัญที่สุด เพราะฉะนั้นการเรียนรู้สมัยใหม่ต้องไม่ใช่แค่เพื่อให้ได้ความรู้แต่ต้องได้ทักษะหรือ Skills เป็น 21st Century Skills เป็นทักษะที่ซับซ้อนมาก เพราะฉะนั้นการเรียนรู้สมัยใหม่ มีเป้าหมายที่เด็ก ได้ทักษะที่ซับซ้อนชุดหนึ่ง เน้นคำว่า

“ซัซซัน” ชุดหนึ่ง เพื่อให้เขาไปมีชีวิตอยู่ในโลกที่ต่อไปจะเปลี่ยนไปอย่างไรไม่รู้ เราไม่มีวันรู้เลยว่าโลกต่อไปข้างหน้าจะเปลี่ยน อย่างผมไม่เคยนึกเลยว่าในที่สุดแล้วห้องประชุมจะเป็นอย่างนี้ การนำเสนอเรื่องต่างๆ จะเป็นอย่างนี้ เราจะมี Power Point มี Multimedia ก็ไม่เคยคิด เราไม่เคยคิดว่าห้องทำงานจะเป็นอย่างที่เราเห็น นี่คือโลกที่ไม่ชัดเจน ไม่แน่นอน ต่อไปข้างหน้าเราก็เดาไม่ออก แต่ลูกศิษย์เราจะต้องไปมีชีวิตที่เปลี่ยนแปลง และไม่แน่นอนเช่นนี้ได้ นี่คือหัวใจ เพราะฉะนั้นเขาต้องมีทักษะที่ซัซซันชุดหนึ่ง และถ้าถามผมว่าทักษะในชีวิตอะไรสำคัญที่สุด คำตอบของผมซึ่งอาจจะผิด คือ แรงบันดาลใจที่จะเรียนรู้ ที่จะสร้างเนื้อสร้างตัว ที่จะทำคุณประโยชน์นี้คือหัวใจสำคัญที่สุดของการเรียนรู้ นั่นคือทักษะอย่างหนึ่ง ทักษะของการมีแรงบันดาลใจในตนเอง และถ้าจะให้ดี ก็คือกระตุ้นแรงบันดาลใจคนอื่นที่อยู่โดยรอบ ก็จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

“การอ่านออกเขียนได้” ที่เรียกว่า Literacy แห่งศตวรรษที่ 21 หมายความว่า คำว่า “อ่านออกเขียนได้” หรือที่ภาษาอังกฤษเรียกว่า Literacy ที่เราค้นเคยนี้ไม่พอ ต้องเลยไปกว่านั้น คือต้องมีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่อยากจะเน้นย้ำ คือ ทักษะแรงบันดาลใจ ทักษะการเรียนรู้ (Learning Skills) และคุณสมบัติความเป็นมนุษย์ ซึ่งเวทีก่อนหน้านี้ท่านก็พูดว่าความเป็นคนดี มีน้ำใจ สำคัญกว่าสาระวิชาพูดอย่างนี้ไม่ได้แปลว่าสาระวิชาไม่สำคัญ แต่เราต้องเรียนให้ได้สาระวิชาและได้ 3 ตัวนี้ ความเป็นมนุษย์ ทักษะการเรียนรู้ และทักษะแรงบันดาลใจให้ได้ เราต้องช่วยลูกศิษย์เราให้ได้สิ่งเหล่านี้ ปัจจุบันนี้จุดอ่อนของการศึกษาก็คือไม่ค่อยได้ทักษะที่สำคัญต่อชีวิต ได้แค่วิชา เพื่อเอาไปตอบข้อสอบ ผลเพียงแค่นั้นไม่พอ ถ้าเรายังดำรงสภาพอย่างนั้นอยู่ บ้านเมืองเราจะลำบากมาก

แผนภาพที่ 1.2 กรอบความคิดเพื่อการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21 โดยภาคเพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

แหล่งที่มา : https://kannikasunatda.blogspot.com/2017/04/21_91.html

ที่บอกว่าต้องได้ทักษะศตวรรษที่ 21 หมายความว่า การเรียนรู้เพื่อให้ได้วิชาแกนและแนวคิดสำคัญในศตวรรษที่ 21 (สี่เหลี่ยมในรูป) ไม่เพียงพอ ต้องให้ได้ทั้งสาระวิชา และได้ทักษะ 3 กลุ่ม คือ ทักษะชีวิตและการทำงาน ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม และทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ที่บอกว่าต้องเรียนให้ได้ทักษะแปลว่าอะไร แปลว่าการเรียนต้องเป็นการฝึก การฝึกแปลว่าอะไร คือลงมือทำกิจกรรมของการเรียนรู้สมัยใหม่ก็คือว่าคนเราจะเรียนได้ต้องลงมือทำด้วยตนเองเท่านั้น เพราะฉะนั้นในการ

เรียนสาระวิชานี้แหละเป็นการฝึกลงมือทำ Learning by Doing and Thinking ด้วย เพื่อที่จะให้เกิดทักษะ 3 ด้าน คือทักษะชีวิตและการทำงาน ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม และทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี

ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพุทธินิยม

ทิสนา แคมมณี (2559) และณัฐกร สงคราม (2553) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการเรียนรู้ และการสอน ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 20 เป็นทฤษฎีที่ยังมีการนำมาใช้เป็นพื้นฐานในการจัดการเรียนการสอนกันอย่างกว้างขวาง สำหรับในบทนี้ขอนำเสนอทฤษฎีการเรียนรู้และการสอนที่สำคัญ 4 ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพุทธินิยมหรือกลุ่มความรู้ความเข้าใจ ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มมนุษยนิยม และทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มผสมผสาน โดยแต่ละทฤษฎีจะนำเสนอแยกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นแนวคิดหรือหลักการของทฤษฎี และส่วนที่เป็นแนวทางการประยุกต์ใช้ทฤษฎีนั้น ๆ ในการจัดการเรียนการสอน โดยผู้ศึกษาได้นำทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพุทธินิยมหรือกลุ่มความรู้ความเข้าใจ มาเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาสาขาวิชาการสอนพระพุทธศาสนา และการสอนสังคมศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

1. ทฤษฎีการเรียนรู้ของกลุ่มพุทธินิยม (Cognitivism)

นักทฤษฎีกลุ่มพุทธินิยม เป็นกลุ่มที่เน้นกระบวนการทางปัญญาหรือความรู้ความเข้าใจ ซึ่งได้ขยายขอบเขตของการเรียนรู้จากด้านพฤติกรรมที่เกิดจากกระบวนการตอบสนองต่อสิ่งเร้า ไปสู่กระบวนการทางความคิด ซึ่งเป็นกระบวนการภายในของสมอง พวกเขาเชื่อว่าการเรียนรู้ของมนุษย์มีความซับซ้อนยิ่งไปกว่าพฤติกรรมที่เกิดจากกระบวนการตอบสนองต่อสิ่งเร้า เป็นกระบวนการทางความคิดที่เกิดจากการสะสมข้อมูล การสร้างความหมายและความสัมพันธ์ของข้อมูลและการดึงข้อมูลออกมาใช้ในการกระทำและการแก้ปัญหาต่างๆ การเรียนรู้จึงเป็นกระบวนการทางสติปัญญาของมนุษย์ในการที่จะสร้างความรู้ความเข้าใจของตนเอง ทฤษฎีที่สำคัญในกลุ่มนี้ มี 6 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีเกสตัลท์ ทฤษฎีสถานทฤษฎีเครื่องหมาย ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของบรูเนอร์ และทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมาย

1.1 ทฤษฎีเกสตัลท์ (Gestalt Theory) ผู้ที่ร่วมก่อตั้งทฤษฎีเกสตัลท์ประกอบด้วยแมกซ์ เวอร์ทไฮเมอร์ (Max Wertheimer) นักจิตวิทยาชาวเชค วูล์ฟแกงค์ โคห์เลอร์ (Wolfgang Kohler) และเคิร์ท คอฟฟ์กา (Kurt Koffka) นักจิตวิทยาชาวเยอรมัน แนวความคิดหลักของทฤษฎีนี้เน้นการเรียนรู้ ในลักษณะที่เป็นส่วนรวม (Wholeness) ซึ่งส่วนรวมในที่นี้ไม่ใช่เป็นเพียงผลรวมของส่วนย่อยกฎการเรียนรู้ตามทฤษฎีเกสตัลท์ สรุปได้ดังนี้

- 1) การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางความคิดซึ่งเกิดขึ้นภายในของมนุษย์
- 2) บุคคลจะเรียนรู้จากสิ่งเร้าที่เป็นส่วนรวมได้ดีกว่าสิ่งเร้าที่เป็นส่วนย่อย
- 3) การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ 2 ลักษณะ คือ

3.1) การรับรู้ (perception) เป็นกระบวนการที่บุคคลใช้ประสาทสัมผัสรับสิ่งเร้าจากภายนอกแล้วถ่ายทอดเข้าสู่สมองเพื่อผ่านเข้าสู่กระบวนการคิด โดยบุคคลจะใช้ประสบการณ์เดิมมาตีความหมายของสิ่งเร้าและตอบสนองออกไปตามที่ตนตีความหมาย

3.2) การหยั่งเห็น (insight) เป็นการค้นพบหรือการเกิดความเข้าใจในแนวทางการแก้ปัญหาอย่างฉับพลัน อันเนื่องมาจากการพิจารณาปัญหาโดยส่วนรวมและการใช้กระบวนการทาง

ความคิดและสติปัญญาของบุคคลนั้นในการเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับปัญหาหรือสถานการณ์ที่เผชิญ ดังนั้นปัจจัยสำคัญของการเรียนรู้แบบหยั่งเห็น ก็คือการมีประสบการณ์เดิม หากมีการสะสมประสบการณ์ไว้มากก็จะสามารถทำให้เกิดการเรียนรู้แบบหยั่งเห็นได้มากเช่นกัน ซึ่งโคห์เลอร์ (Kohler) ได้ทำการทดลองเพื่อศึกษาการเรียนรู้ของลิงโดยสังเกตวิธีการที่ลิงพยายามจะเอากล้วยซึ่งแขวนอยู่สูงเกินกว่าที่จะเอื้อมถึงมากิน ในที่สุดลิงเกิดความคิดที่จะเอาไม้ไปสอยกล้วยที่แขวนเอามากินได้แสดงว่าลิงเกิดการเรียนรู้แบบหยั่งเห็น

4) การจัดระเบียบการรับรู้มีกฎดังนี้

4.1) กฎการรับรู้ส่วนรวมและส่วนย่อย (Law of Pragnanz) การรับรู้ของบุคคลต่อสิ่งเร้าเดียวกันอาจแตกต่างกันเพราะมีการใช้ประสบการณ์เดิมมารับรู้ส่วนรวมและส่วนย่อยต่างกัน

4.2) กฎแห่งความคล้ายคลึง (Law of Similarity) สิ่งเร้าใดที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน บุคคลจะรับรู้ได้ว่าเป็นพวกเดียวกัน

4.3) กฎแห่งความใกล้เคียง (Law of Proximity) สิ่งเร้าที่มีความใกล้เคียงกันบุคคลมักรับรู้ว่าเป็นพวกเดียวกัน

4.4) กฎแห่งความสมบูรณ์ (Law of Closure) หากบุคคลได้พบกับสิ่งเร้าที่มีลักษณะยังไม่สมบูรณ์ บุคคลจะสามารถรับรู้ในลักษณะสมบูรณ์ได้หากบุคคลนั้น มีประสบการณ์เดิมเกี่ยวกับสิ่งเร้านั้น

4.5) กฎแห่งความต่อเนื่อง หากบุคคลได้รับสิ่งเร้าที่มีความต่อเนื่องกัน บุคคลจะรับรู้เป็นพวกเดียวกันหรือเรื่องเดียวกัน

4.6) กฎความคงที่ หากบุคคลได้รับรู้สิ่งเร้าอย่างใดอย่างหนึ่งในภาพรวมแล้ว บุคคลจะมีการรับรู้สิ่งนั้นในลักษณะเป็นภาพรวมที่มีความคงที่ แม้ว่าสิ่งเร้านั้นจะมีการแปรเปลี่ยนไปเมื่อเขาได้รับรู้ในแง่มุมอื่น เช่น เมื่อเข้าใจภาพรวมของรูปสามเหลี่ยม แม้จะมีการวาดรูปสามเหลี่ยมในลักษณะใดก็ตามก็ยังสามารถได้ว่าเป็นรูปสามเหลี่ยม

4.7) การรับรู้ของบุคคลอาจผิดพลาด บิดเบือนไปจากความเป็นจริงได้ เนื่องมาจากลักษณะของการจัดกลุ่มสิ่งเร้าทำให้เกิดการลวงตา เช่น การดูภาพเดียวกันแล้วตีความไปแตกต่างกัน

การนำแนวคิดของทฤษฎีเกสตัลท์ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ สามารถทำได้ดังนี้

1. ผู้สอนควรส่งเสริมกระบวนการคิดของผู้เรียน เนื่องจากกระบวนการคิดจึงเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นสิ่งสำคัญในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

2. ผู้สอนควรเสนอภาพรวมของเนื้อหาให้ผู้เรียนเห็นและเข้าใจก่อนที่จะสอนรายละเอียดหรือส่วนย่อยซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น เนื่องจากผู้เรียนจะสามารถใช้ประสบการณ์เดิมและสิ่งที่ได้เรียนรู้มาเชื่อมโยงกับเนื้อหาในแต่ละส่วนได้

3. ผู้สอนควรจัดประสบการณ์ใหม่ให้มีความสัมพันธ์หรือเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมของผู้เรียนจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ดีและง่ายขึ้น

4. ผู้สอนควรจัดระเบียบสิ่งเร้าที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยการจัดกลุ่มสิ่งเร้าที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันไว้เป็นกลุ่มเดียวกัน

5. ผู้สอนควรจัดสิ่งเร้าที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยการจัดให้มีความต่อเนื่องกัน จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีและรวดเร็ว

6. ผู้สอนควรจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่หลากหลายเพื่อที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบหยั่งเห็นซึ่งจะนำไปสู่ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และการคิดริเริ่มสิ่งใหม่

1.2 ทฤษฎีสถาน (Field Theory)

เคิร์ต เลวิน (Kurt Lewin) นักจิตวิทยาเชื้อสายเยอรมัน-อเมริกันเป็นผู้ริเริ่มทฤษฎีสถาน ซึ่งเป็นทฤษฎีที่แยกตัวจากกลุ่มทฤษฎีเกสตัลต์ในระยะหลัง คำว่า “สนาม” (field) มาจากแนวคิดเรื่อง สนามของพลัง (field of force) หลักการเรียนรู้ตามทฤษฎีนี้สามารถสรุปได้ดังนี้

1) พฤติกรรมของมนุษย์มีพลังและทิศทาง สำหรับสิ่งที่อยู่ในความสนใจและความต้องการของตนจะมีพลังเป็นบวก (+) ส่วนสิ่งที่นอกเหนือจากความสนใจจะมีพลังงานเป็นลบ (-) และในขณะใดขณะหนึ่งคนทุกคนจะมี “โลก” ของตน (life space) ซึ่งจะประกอบด้วย สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ อันได้แก่ คน สัตว์ สิ่งของ สถานที่ และสิ่งแวดล้อมทางจิตวิทยาซึ่งได้แก่ แรงขับ แรงจูงใจ จุดหมาย รวมทั้งความสนใจ

2) การเรียนรู้เกิดขึ้นเมื่อบุคคลมีแรงจูงใจหรือแรงขับที่จะกระทำไปสู่จุดหมายที่ต้องการ

การนำแนวคิดของทฤษฎีสถานไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ สามารถทำได้ดังนี้

1) ผู้สอนควรจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน โดยการทำความเข้าใจ “โลก” ของผู้เรียน (life space) ว่า ผู้เรียนมีอะไรเป็นพลังบวก (+) และอะไรเป็นพลังลบ (-) รวมทั้งผู้เรียนมีจุดหมายและความต้องการอะไร

2) ผู้สอนควรจัดสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและทางจิตวิทยาที่สอดคล้องกับ ความต้องการของผู้เรียนเพื่อดึงดูดความสนใจและตอบสนองความต้องการซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ตามจุดหมายที่ตั้งไว้

3) ผู้สอนควรสร้างแรงจูงใจและแรงขับที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ไปสู่ทิศทางหรือจุดหมายที่ต้องการเพราะแรงจูงใจและแรงขับเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น

1.3 ทฤษฎีเครื่องหมาย (Sign Theory)

ทอลแมน (Tolman) นักจิตวิทยาชาวอเมริกันเป็นผู้ริเริ่มทฤษฎีนี้เขากล่าวว่า การเรียนรู้เกิดจากการใช้เครื่องหมายเป็นตัวชี้ทางให้แสดงพฤติกรรมไปสู่จุดหมายการเรียนรู้

หลักการเรียนรู้ตามทฤษฎีเครื่องหมายสามารถสรุปได้ดังนี้

1) การเรียนรู้สิ่งต่างๆ ผู้เรียนมีความคาดหวังรางวัล (reward expectancy) ดังนั้น ถ้าผู้เรียนได้รับรางวัลไม่ตรงตามความต้องการผู้เรียนจะพยายามแสวงหารางวัลหรือสิ่งที่ตรงกับความต้องการต่อไป

2) ระหว่างการเรียนรู้ ผู้เรียนพยายามจะไปให้ถึงจุดหมายที่ต้องการซึ่งผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ด้วยเครื่องหมาย สัญลักษณ์ และสิ่งอื่น ๆ ที่เป็นเครื่องชี้นำทางตามไปด้วย

3) การเรียนรู้สิ่งต่างๆ ผู้เรียนมีความสามารถที่จะปรับการเรียนรู้ของตนไปตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปโดยจะไม่กระทำซ้ำ ๆ ในทิศทางที่ไม่สามารถสนองความต้องการหรือจุดหมายของตน

4) การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในบุคคลใดบุคคลหนึ่ง บางครั้งจะไม่แสดงออกในทันที แต่อาจจะแฝงอยู่ในตัวผู้เรียนไปก่อนจนกว่าจะถึงเวลาที่เหมาะสมหรือจำเป็นจึงจะแสดงออก

การนำแนวคิดของทฤษฎีเครื่องหมายทอลแมน (Tolman) ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้สามารถทำได้ดังนี้

1) ผู้สอนควรสร้างแรงขับและแรงจูงใจให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนเพื่อจะกระตุ้นให้ผู้เรียนพยายามไปถึงจุดมุ่งหมายที่ต้องการ

2) ในการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนควรใช้เครื่องหมาย สัญลักษณ์ หรือสิ่งอื่น ๆ ที่เป็นเครื่องชี้นำทางควบคู่ไปด้วย เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้เรื่องนั้น

3) ผู้สอนควรมีการปรับเปลี่ยนสถานการณ์ในการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อช่วยให้ผู้เรียนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนตามที่ต้องการ

4) ผู้สอนควรใช้วิธีการทดสอบการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายโดยมีทั้งการทดสอบย่อย ๆ และการติดตามผลระยะยาว เนื่องจากการเรียนรู้บางอย่างอาจไม่สามารถแสดงออกได้ในทันทีทันใด

1.4 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์

เพียเจต์ (Piaget) นักจิตวิทยาชาวสวิสเป็นผู้เสนอแนวคิดของทฤษฎีนี้ โดยได้อธิบายพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเด็กว่ามีพัฒนาการอย่างเป็นลำดับขั้นเป็นไปตามวัยต่างๆ เราจึงไม่ควรที่จะเร่งเด็กให้พัฒนาการข้ามจากขั้นหนึ่งไปสู่อีกขั้นหนึ่ง เพราะจะทำให้เกิดผลเสียในการเรียนรู้แก่เด็กแต่ควรให้เด็กได้พัฒนาการเป็นไปตามธรรมชาติและการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในแต่ละช่วงเพื่อที่จะช่วยให้เด็กเกิดพัฒนาได้อย่างรวดเร็ว

ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

1) พัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลจะเป็นไปตามวัยและเป็นลำดับขั้น ดังนี้

1.1) ขั้นรับรู้ด้วยประสาทสัมผัส (Sensori-motor Period) เป็นขั้นพัฒนาการในช่วงอายุ 0-2 ปี การเรียนรู้ของเด็กวัยนี้ขึ้นกับการรับรู้จากการสัมผัสและการกระทำ โดยเด็กวัยนี้จะยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางและยังไม่เข้าใจความคิดของผู้อื่น

1.2) ขั้นก่อนปฏิบัติการคิด (Pre-operational Period) เป็นขั้นพัฒนาการในช่วงอายุ 2-7 ปี การเรียนรู้ของเด็กวัยนี้ยังขึ้นอยู่กับรับรู้เป็นส่วนใหญ่และยังไม่สามารถที่จะใช้เหตุผลอย่างลึกซึ้ง แต่สามารถเรียนรู้การใช้ภาษาและการใช้สัญลักษณ์ได้ พัฒนาการในขั้นก่อนปฏิบัติการคิดนี้สามารถแบ่งออกเป็นขั้นย่อย 2 ขั้น ดังนี้

1.2.1) ขั้นก่อนเกิดความคิดรวบยอด (Pre-Conceptual Intellectual Period) เป็นขั้นพัฒนาการของเด็กในช่วงอายุ 2-4 ปี

1.2.2) ขั้นการคิดด้วยความเข้าใจของตนเอง (Intuitive Thinking Period) เป็นพัฒนาการของเด็กในช่วงอายุ 4-7 ปี

1.3) ขั้นการคิดแบบรูปธรรม (Concrete Operational Period) เป็นขั้นพัฒนาการในช่วงอายุ 7-11 ปี การเรียนรู้ของเด็กในช่วงนี้จะขึ้นกับการรับรู้จากรูปร่างเท่านั้น แต่เด็กจะสามารถสร้างภาพในใจ คิดย้อนกลับ และมีความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของตัวเลขและสิ่งต่าง ๆ ได้มากขึ้น

1.4) ขั้นการคิดแบบนามธรรม (Formal Operational Period) เป็นขั้นพัฒนาการในช่วงอายุ 11-15 ปี เด็กในช่วงนี้สามารถเรียนรู้สิ่งที่เป็นนามธรรม คิดตั้งสมมติฐานและใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ได้

2) การใช้ภาษาและกระบวนการคิดของเด็กมีความแตกต่างจากผู้ใหญ่

3) กระบวนการทางสติปัญญาในการเรียนรู้ มี 2 ลักษณะดังนี้

3.1) การซึมซับหรือการดูดซึม (assimilation) เป็นกระบวนการทางสมองในการรับรู้ประสบการณ์ เรื่องราว และข้อมูลใหม่ๆ แล้วเชื่อมโยงเข้ากับโครงสร้างทางปัญญาที่มีอยู่เดิมเพื่อมาสะสมเก็บไว้เพื่อใช้ประโยชน์ต่อไป

3.2) การปรับและจัดระบบ (accommodation) เป็นกระบวนการทางสมองในการปรับโครงสร้างทางปัญญาที่มีอยู่เดิม โดยการปรับประสบการณ์เดิมและประสบการณ์ใหม่ให้เข้ากันเพื่อให้เกิดการผสมผสาน กลมกลืนกันซึ่งจะก่อให้เกิดสภาพที่สมดุลขึ้นแล้วเกิดเป็นโครงสร้างทางปัญญาใหม่ขึ้น แต่หากบุคคลไม่สามารถปรับประสบการณ์ใหม่และประสบการณ์เดิมให้เข้ากันได้ก็จะเกิดภาวะที่ไม่สมดุลขึ้น ซึ่งจะก่อให้เกิดความขัดแย้งทางปัญญาขึ้น เป็นเหตุให้บุคคลเกิดความไม่เข้าใจในสิ่งที่เรียนรู้ได้

การนำแนวคิดของทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้สามารถทำได้ดังนี้

1) ผู้สอนควรให้ความสนใจและสังเกตผู้เรียนอย่างใกล้ชิดเพื่อจะได้ทราบพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคน

2) ผู้สอนควรจัดประสบการณ์ให้เด็กอย่างเหมาะสมกับพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละขั้น ไม่ควรบังคับให้ผู้เรียนต้องเรียนในสิ่งที่ยังไม่พร้อมหรือยากเกินพัฒนาการตามวัยของเขา เพราะจะทำให้ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ไม่ดีต่อการเรียนได้

3) ผู้สอนควรจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตามวัยของผู้เรียนซึ่งจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาไปสู่พัฒนาการในขั้นสูงขึ้นได้

4) ผู้สอนควรให้ผู้เรียนมีอิสระที่จะเรียนรู้และพัฒนาความสามารถของตนเองตามระดับพัฒนาการของเขา เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีพัฒนาการทางสติปัญญาแตกต่างกัน ถึงแม้จะมีอายุเท่ากัน

5) ผู้สอนควรใช้สื่อหรืออุปกรณ์การสอนที่เป็นรูปธรรมเพื่อช่วยให้เด็กเข้าใจสิ่งที่เรียนได้ดี และชัดเจนยิ่งขึ้น แม้จะอยู่ในช่วงพัฒนาการคิดแบบนามธรรมก็จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างภาพในใจได้

6) ในการจัดประสบการณ์ในการเรียนรู้ผู้สอนควรเริ่มจากสิ่งที่ผู้เรียนมีประสบการณ์หรือคุ้นเคยก่อนแล้วจึงเสนอสิ่งใหม่ที่มีความสัมพันธ์กับความรู้และประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนใช้กระบวนการซึมซับและจัดระบบความรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

7) ผู้สอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์และมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมให้มากที่สุดเพื่อช่วยให้ผู้เรียนดูดซึมประสบการณ์หรือปรับประสบการณ์ในโครงสร้างทางสติปัญญาของเด็กได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียน

1.5 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของบรูเนอร์

บรูเนอร์ (Bruner) นักจิตวิทยาชาวอเมริกันเป็นผู้ที่ได้ศึกษาพัฒนาการทางสติปัญญาต่อจากเพียเจต์ เขาเชื่อว่ามนุษย์เลือกที่จะรับรู้สิ่งที่ตนเองสนใจ และการเรียนรู้เกิดจากกระบวนการค้นพบด้วยตัวเอง ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของบรูเนอร์ มีสาระสำคัญดังนี้

1) พัฒนาการทางสติปัญญาของมนุษย์แบ่งได้เป็น 3 ขั้น ดังนี้

1.1) ขั้นการเรียนรู้จากการกระทำ (Enactive Stage) คือ ขั้นที่เด็กเรียนรู้จากการใช้ประสาทสัมผัสรับรู้สิ่งต่าง ๆ ดังนั้นการลงมือกระทำจะช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ดี

1.2) ขั้นการเรียนรู้จากความคิด (Iconic Stage) เป็นขั้นที่เด็กสามารถสร้างมโนภาพในใจได้และสามารถเรียนรู้จากภาพแทนของจริงได้

1.3) ขั้นการเรียนรู้สัญลักษณ์และสิ่งที่เป็นนามธรรม (Symbolic Stage) เป็นขั้นที่เด็กสามารถการเรียนรู้สิ่งที่ซับซ้อน มีสัญลักษณ์ต่างๆและเป็นนามธรรมได้

2) การเรียนรู้ที่ดีที่สุด คือการให้ผู้เรียนค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเอง (discovery learning)

3) การเรียนรู้เกิดขึ้นจากการที่คนเราสามารถสร้างความคิดรวบยอด หรือสามารถจัดประเภทของสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

4) การคิดแบบหยั่งรู้ (intuition) เป็นการคิดหาเหตุผลอย่างอิสระที่สามารถช่วยพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้

5) แรงจูงใจภายในเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนประสบผลสำคัญในการเรียนรู้

การนำแนวคิดของทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของบรูเนอร์ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ สามารถทำได้ดังนี้

1) ผู้สอนควรจัดโครงสร้างของความรู้ให้มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับระดับขั้นพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียน โดยการวิเคราะห์และจัดโครงสร้างของสาระการเรียนรู้ให้เหมาะสมและจัดลำดับสิ่งที่จะให้ผู้เรียนเรียนรู้จากง่ายไปหายากและซับซ้อน

2) การจัดหลักสูตรแบบเกลียว (Spiral Curriculum) จะช่วยให้ผู้สอนสามารถสอนเนื้อหาหรือความคิดรวบยอดเดียวกันแก่ผู้เรียนทุกวัยได้ โดยต้องจัดเนื้อหาความคิด รวบยอดและวิธีสอนให้เหมาะสมกับขั้นพัฒนาการของผู้เรียน

3) ผู้สอนควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการค้นพบความรู้ด้วยตนเอง โดยเฉพาะการสร้างความคิดรวบยอดในสิ่งที่เรียนอย่างเหมาะสมตามขั้นของพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียนซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีและเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย

4) ผู้สอนควรสร้างแรงจูงใจภายในให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน เนื่องจากแรงจูงใจภายในเป็นปัจจัยที่จำเป็นในการเรียนรู้ของผู้เรียน

5) ผู้สอนควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดอย่างอิสระให้มากขึ้นเพื่อช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน

สรุป การจัดการเรียนรู้ โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ของกลุ่มพุทธินิยม สำหรับนักศึกษาสามารถทำได้ดังนี้

1. จัดโครงสร้างของความรู้ให้มีความสัมพันธ์ และสอดคล้องกับระดับขั้นพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียน โดยการวิเคราะห์และจัดโครงสร้างของสาระการเรียนรู้ให้เหมาะสมและจัดลำดับสิ่งที่จะให้ผู้เรียนเรียนรู้จากง่ายไปหายากและซับซ้อน

2. ส่งเสริมกระบวนการคิดของผู้เรียน สร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน เนื่องจากกระบวนการคิดจึงเป็นสิ่งจำเป็นและสิ่งสำคัญในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

3. เสนอภาพรวมของเนื้อหาให้ผู้เรียนเห็นและเข้าใจก่อนที่จะสอนรายละเอียดหรือส่วนย่อย ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น เนื่องจากผู้เรียนจะสามารถใช้ประสบการณ์เดิมและสิ่งที่ได้เรียนรู้มาเชื่อมโยงกับเนื้อหาในแต่ละส่วนได้

4. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการค้นพบความรู้ด้วยตนเอง โดยเฉพาะการสร้างความคิดรวบยอดในสิ่งที่เรียนอย่างเหมาะสมตามขั้นของพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียนซึ่งจะช่วยให้

ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีและเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย และการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่หลากหลายเพื่อที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบหยั่งเห็นซึ่งจะนำไปสู่ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และการคิดริเริ่มสิ่งใหม่

5. ใช้วิธีการทดสอบการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายโดยมีทั้งการทดสอบย่อย ๆ และการติดตามผลระยะยาว เนื่องจากการเรียนรู้บางอย่างอาจไม่สามารถแสดงออกได้ในทันทีทันใด

องค์ความรู้ที่ได้รับ

การจัดการเรียนรู้ โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ของกลุ่มพุทธินิยม สำหรับนักศึกษา สาขาวิชาการสอนพระพุทธศาสนา และสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ข้อค้นพบองค์ความรู้ใหม่ ในทฤษฎีที่สำคัญในกลุ่มนี้ มี 5 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีเกสตัลท์ ทฤษฎีสนามทฤษฎีเครื่องหมาย ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ และทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของบรูเนอร์ และได้นำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน มีดังนี้

1. จัดโครงสร้างของความรู้ให้มีความสัมพันธ์ และสอดคล้องกับระดับขั้นพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียน โดยการวิเคราะห์และจัดโครงสร้างของสาระการเรียนรู้ให้เหมาะสมและจัดลำดับสิ่งที่จะให้ผู้เรียนเรียนรู้จากง่ายไปหายากและซับซ้อน

2. ส่งเสริมกระบวนการคิดของผู้เรียน สร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน เนื่องจากกระบวนการคิดจึงเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นสิ่งสำคัญในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

3. เสนอภาพรวมของเนื้อหาให้ผู้เรียนเห็นและเข้าใจก่อนที่จะสอนรายละเอียดหรือส่วนย่อย ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น เนื่องจากผู้เรียนจะสามารถใช้ประสบการณ์เดิมและสิ่งที่ได้เรียนรู้มาเชื่อมโยงกับเนื้อหาในแต่ละส่วนได้

4. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการค้นพบความรู้ด้วยตนเอง โดยเฉพาะการสร้างความคิดรวบยอดในสิ่งที่เรียนอย่างเหมาะสมตามขั้นของพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียนซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีและเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย และการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่หลากหลายเพื่อที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบหยั่งเห็นซึ่งจะนำไปสู่ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และการคิดริเริ่มสิ่งใหม่

5. ใช้วิธีการทดสอบการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายโดยมีทั้งการทดสอบย่อย ๆ และการติดตามผลระยะยาว เนื่องจากการเรียนรู้บางอย่างอาจไม่สามารถแสดงออกได้ในทันทีทันใด

การจัดการเรียนรู้ โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ของกลุ่มพุทธินิยม สำหรับนักศึกษา สาขาวิชาการสอนพระพุทธศาสนา และสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ดังแสดงในแผนภาพที่ 1.3

แผนภาพที่ 1.3 การจัดการเรียนรู้ โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ของกลุ่มพุทธินิยม

เอกสารอ้างอิง

- เจษฎาวัลย์ ปลงใจ. (2561). จริยกับความเป็นครู. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*. มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่, 4 (1), 113-123.
- ชูติวรรณ บุญอาษาทอง และ ฐิธิพนธ์ แก้วย่อง. (2560). การวิเคราะห์เปรียบเทียบการนำความรู้เกี่ยวกับพุทธินิยมหรือพุทธิปัญญามาใช้ในชั้นเรียน. *วารสารร่มพญักษ์ มหาวิทยาลัยเกริก*, 35(2), 34-50.
- ณัฐกร สงคราม. (2553). *การออกแบบและพัฒนามัลติมีเดียเพื่อการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทศนา แคมมณี. (2559). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประเวศ วะสี. (2543). *ปฏิรูปการเรียนรู้สู่ผู้เรียนสำคัญที่สุด*. กรุงเทพฯ: ศุภสภาลาดพร้าว.
- พันธ์ทิพา คนฉลาด และคณะ. (2565). รูปแบบการเรียนรู้แบบพุทธิปัญญาร่วมกับการพัฒนาทักษะการสอนคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์นมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 8(3), 108-119.
- ลำพอง บุญช่วย. (2540). *การสอนเชิงระบบ*. ปทุมธานี: วิทยาลัยครูเพชรบุรีวิทยาลงกรณ์.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). *การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสยามกัมมาจล.
- วิญญู เกาถวงษ์. (2568). *จิตวิทยาสำหรับครู (Psychology for Teachers)*. ขอนแก่น: หจก.ขอนแก่นการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). *รูปแบบและภารกิจอุดมศึกษา*. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- สุนน อมรวิวัฒน์. (2543). *การเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการ*. กรุงเทพฯ: ป.สัมพันธ์การพิมพ์.
- สุมาลี จันทร์ชลอ. (2542). *การวัดผลและประเมินผล*. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพฯ.